

DILEMMASAMLING

24 eksempler for refleksjon om etikk og antikorrupsjon i kommuner og fylkeskommuner

Forord

Denne dilemmasamlingen er utarbeidet av KS og Transparency International Norge (TI Norge). Samlingen er ment som et praktisk hjelpemiddel for kommunesektoren i deres i arbeid med å styrke bevissthet, holdninger og rutiner slik at korrupsjon kan forebygges og forhindres. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har støttet arbeidet økonomisk.

Dilemmasamlingen kan brukes i sammenheng med håndboken Beskytt kommunen – håndbok i antikorrupsjon, som tidligere er utgitt av TI Norge og KS. I håndboken beskrives prosesser som kan innebære korrupsjonsrisiko i kommunal forvaltning. Håndboken skisserer også hovedelementene i et antikorrupsjonsprogram for kommuner. Dilemmaene kan også diskuteres i sammenheng med KS' Råd for etikkarbeid.

Opplæring og trening av ansatte er et sentralt element i et løpende antikorrupsjonsarbeid. Eksemplene i denne samlingen bygger på innspill fra norske kommuner og fylkeskommuner og kan brukes på interne møter der det settes av tid til etisk refleksjon og diskusjon. Aktuelle tema og regelverk som berøres i eksemplene er knyttet til

habilitet, offentlig støtte, offentlige anskaffelser, arbeidstakers lojalitetsplikt, varsling og korrupsjon og påvirkningshandel.

Dilemmasamlingen kan være nyttig både for ledere, ansatte og folkevalgte i kommuner og fylkeskommuner.

Lasse Hansen
Administrerende direktør i KS

Guro Slettemark
Generalsekretær
Transparency International
Norge

Innhold

1	Ansatte i barnevernet selger privat barnevern på si	4
2	Kommunal bolig på billigsalg uten budrunde	5
3	Blind tillit – om anskaffelser og plenklipping	6
4	Rekruttering blant venner og kjente	7
5	Lurvete avfalls plass	8
6	Utbygger «kjøpte seg fri» fra krav om lekeplass	9
7	Fritidsbolig med mange avvik	10
8	Fotballpatriot i lokalpolitikken	11
9	Privat bruk av kommuneansatte	12
10	Privatundervisning på si	13
11	Skjenkesaker i spandabelt miljø	14
12	Når tilbudet kommer fra kommunens ansatte	15
13	Å møte seg selv i døra	16
14	Superskolen gjør et ikke fullt så supert innkjøp	17
15	Et uvanlig forslag	18
16	Ekstratilbud i anbudsprosessen	19
17	Utålmodig utbygger	20
18	Tillatelse og tilgivelse	21
19	Gruppeleder og lobbyist	22
20	Varsel om folkevalgt i etisk gråsoner	23
21	Kommunen i dobbeltrolle	24
22	Kundekontakt og anskaffelser	25
23	To hatter	26
24	Samfunnets støtte	27

1

Ansatte i barnevernet selger privat barnevern på si

BESKRIVELSE

I nasjonale medier har det vært flere oppslag om at ansatte i kommunalt barnevern selger private barneverntjenester ved siden av jobben. Kommunens HR-direktør oppdager at flere av de omtalte personene er ansatt i egen kommune. Nærmere undersøkelser viser at flere av dem har fått aksept fra nærmeste leder for å ha slike bierverv.

Rutinen i kommunen er at ansatte skal søke overordnede om tillatelse til eksternt arbeid og at man skal oppgi eksterne arbeidsforhold når arbeidsavtaler inngås. Kommunens administrative ledelse får likevel bekreftet at disse rutinene ikke alltid følges i praksis. Stikkprøver viser at slike bierverv også forekommer innenfor andre kommunale tjenesteområder.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hvordan bør kommunen som arbeidsgiver håndtere en praksis der ansatte har bierverv uten at det er avklart med ledelsen?
- 4 Hvordan håndteres tilsvarende situasjoner i din virksomhet?

2 Kommunal bolig på billigsalg uten budrunde

BESKRIVELSE

Boligkontoret i kommunen hadde en uhensiktsmessig leilighet som stod ubenyttet og bestemte seg for å leie den ut i det åpne markedet. Før boligen ble annonsert til leie på Finn, tipset en ansatt på kundesenteret en boligsøkende venn om at leiligheten snart ville bli annonsert. Vennen var raskt ute da annonsen ble offentliggjort og fikk tilslaget på leiekontrakt. Nå er det gått fem år og leietakeren har bodd der i hele denne

perioden. Kommunens salgsinstruks åpner for direktesalg til leietakere når de har bodd der i fem år, uten utlysning i markedet. Slike leiligheter selges ofte betydelig under markedspris. Vennen til den ansatte på kundesenteret får dermed mulighet til å kjøpe leiligheten etter å ha vært leietaker i fem år, uten at leiligheten har vært tildelt ut fra sosiale kriterier og uten budrunde i markedet.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Diskuter hvorvidt den ansatte på kundesenteret opptrådte i tråd med din kommunes etiske retningslinjer.
- 4 Hvordan bør kommunens salgsinstruks praktiseres for å forhindre usaklig forskjellsbehandling mellom boligkjøpere i kommunen?

3

Blind tillit - om anskaffelser og plenklipping

BESKRIVELSE

Kommunen skal skaffe en leverandør for gressklipping på kommunens plener. Driftslederen som er ansvarlig for anskaffelsen, er en solid medarbeider som har fått vide fullmakter innenfor sine ansvarsområder. Driftslederen legger fram utkast til avtale med firmaet Grønn klipp for en kollega som skal signere avtalen sammen med driftslederen. Driftslederen opplyser at det er innhentet tilbud fra til sammen tre leverandører og at Grønn klipp hadde

det beste tilbudet både på pris og kvalitet. Kollegaen signerer avtalen og sjekker ikke de andre tilbudene eller spør mer om driftslederens vurderinger. De har vært gode kolleger gjennom mange år og han stoler på driftslederen. I ettertid oppdager kollegaen at tilbudet fra Grønn klipp var dyrere enn de andre tilbudene, at eieren er en nær venn av driftslederen og at de andre tilbudene aldri ble vurdert.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hvilke konsekvenser bør framgangsmåten ha for driftslederen og kollegaen som signerte?
- 4 Hva bør kommunen gjøre med avtalen som er inngått med Grønn klipp?
- 5 Hva gjør dere i din kommune for å unngå tilsvarende situasjoner?

4

Rekruttering blant venner og kjente

BESKRIVELSE

I ulike kommunale virksomheter er det ofte behov for å rekruttere tilkallingsvikarer, ferievikarer eller å hente inn personer til kortere arbeidsoppdrag. Det er mange eksempler på at personer som rekrutteres i slike sammenhenger er bekjente fra nær familie, eller personer som tidligere har hatt slike kortvarige oppdrag.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hvordan kan kommunen motvirke uheldig forskjellsbehandling ved rekruttering av tilkallingsvikarer eller ved kortere arbeidsoppdrag?
- 4 Hvordan bør kommunen balansere behovet for å skaffe vikarer på kort varsel opp mot hensynet til mest mulig like rekrutteringsvilkår?

5 Lurvete avfallsplass

BESKRIVELSE

I kommunens deponi for næringsavfall er det avdekket flere uheldige forhold. Underskudd, leverandør som utfører privat arbeid hos en kommunal leder, ulovlig overtid og et eksternt firma som har utført tjenester for kommunen uten anbud. Det mangler kvitteringer og det er fremsatt mange påstander om «grumsete forhold». Kommunedirektøren anmelder forholdene, men politiet henlegger saken.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hvilke tiltak kan kommunen selv sette i verk når det ikke er en politisak?

6

Utbygger «kjøpte seg fri» fra krav om lekeplass

BESKRIVELSE

Lokalavisen skriver at en utbygger kommunesenteret har betalt en halv million kroner til kommunen og dermed «kjøpt seg fri» fra vanlige krav om å avsette lekeareal på byggetomta. Det er planutvalget som har godkjent dispensasjon fra kravet om lekeareal, for å imøtekomme utbyggerens ønske om en rasjonell utnyttelse av tomte-

arealet. Utbyggeren forpliktes isteden til å finansiere oppgradering av en park et annet sted i sentrum som også barn vil ha glede av som lekeareal. Utbyggeren har også søkt om flere andre dispensasjoner for det samme arealet som er godkjent av planutvalget. I mediene omtales saken som «på grensen til korrupsjon».

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hva skal til for å si at planutvalget har truffet en etisk forsvarlig beslutning?
- 4 Hvilke problemer kan eventuelt være forbundet med at en utbygger får dispensasjon fra vanlige byggekrav mot å finansiere andre tiltak?

7 Fritidsbolig med mange avvik

BESKRIVELSE

En kommune har gjennomført tilsyn med tidligere administrative vedtak i byggesaker for fritidseiendommer og funnet at avdelingen har begått feil i flere av sakene. Byggesaksavdelingen har blant annet innvilget dispensasjon til å oppføre annekss og flere nye hytter i et område der det ifølge reguleringen ikke skal åpnes for flere fritidsboliger. En av tiltakshaverne er tidligere kollega av byggesakslederen. I en av sakene har kommunedirektøren nå innstilt på at byggetillatelsen må omgjøres fordi den i utgangspunktet

ikke var lovlig. I tillegg har tiltakshaveren selv gjennomført tiltak ut over den opprinnelige tillatelsen. Kommunedirektøren har fremmet sak med forslag om omgjøring for planutvalget. Saken skal endelig avgjøres av kommunestyret. Tiltakshaveren risikerer å måtte rive fritidsboligen og kontakter en bekjent som er kommunestyrerepresentant og ber om at vedkommende representant må få sin partigruppe til å stemme mot omgjøringsforslaget.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hvilke lignende situasjoner kan eventuelt oppstå i din virksomhet?
- 4 Hvordan bør den folkevalgte håndtere henvendelsen fra tiltakshaveren?

8

Fotballpatriot i lokalpolitikken

BESKRIVELSE

En av kommunens sentrale politikere har tidligere vært styreleder i idrettslaget til byens eliteserielag i fotball. Idrettslaget eier en nybygd stadion, men sliter med økonomien etter overskridelser i byggeprosessen.

Kommunen eier et tilgrensende friareal inntil stadion og skal nå regulere dette arealet til utbyggingsformål. Ildsjeler i fotballmiljøet har foreslått at idrettslaget skal overta arealet vederlagsfritt og disponere eventuell verdigevinst på å utvikle arealet. Spørsmålet skal opp til politisk behandling i kommunestyret.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Ved vurdering av habilitet i en sak som beskrevet her, hvilke elementer er relevante å drøfte nærmere?

9 Privat bruk av kommuneansatte

BESKRIVELSE

Du har endelig fått et vikariat i hjemmetjenesten. En formiddag du har fri, ser du en av kommunens tjenestebiler stå parkert på gårdsplassen til naboen som er virksomhetsleder innenfor teknisk. Flere kommuneansatte innenfor teknisk driver med malingsarbeid og ytre vedlikehold på huset til naboen.

Du har alltid hatt et godt forhold til naboen og vet ikke om de kommuneansatte jobber på naboen's hus i arbeidstida eller på en innarbeidet fridag. Du lurer på om du skal si ifra, men kvier deg for å skape dårlig stemning overfor naboen. Du er heller ikke særlig lysten på å si ifra, slik at du kan bli oppfattet som et litt brysomt petimeter i kommunen, nå som du nettopp har fått et engasjement du gjerne vil beholde.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hvilke handlingsmuligheter står du overfor, og hvilke konsekvenser kan de ha?
- 4 Alt i alt, hva bør du gjøre?

10 Privatundervisning på si

BESKRIVELSE

Du er rektor på en ungdomsskole og mottar en henvendelse fra en far som opplyser at sønnens matte lærer tilbyr privatundervisning mot betaling på fritiden. Faren er opprørt og mener skolen legger til rette

for ulovlig forskjellsbehandling og at læreren misbruker sin stilling til å tjene penger privat. Faren sier at han vil varsle kommunens ledelse for å få stoppet praksisen.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Er det i orden at lærerne gir privatundervisning på fritiden, eller kan det under noen omstendigheter være problematisk at lærere gjør dette?
- 4 Hva bør du som rektor gjøre?

11 Skjenkesaker i spandabelt miljø

BESKRIVELSE

To av kommunens medarbeidere er på skjenkekontroll på et av kommunens populære utesteder. De skal kontrollere at alkoholovens bestemmelser etterleves. Stedet har tidligere fått pålegg fra Mattilsynet på grunn av sviktende rutiner for hygienen på kjøkkenet. Nå verserer det rykter om at stedet har servert øl til mindreårige.

Under kontrollen tilbyr daglig leder for serveringsstedet to fribilletter til kontrollørene da et kjent band skal spille på en utsolgt konsert kommende lørdag.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hva bør skjenkekontrollørene gjøre?
- 4 Finnes det eksempler på at tilsvarende situasjoner kan oppstå i din virksomhet?

12 Når tilbudet kommer fra kommunens ansatte

BESKRIVELSE

Etter at kommunen har lyst ut en anbudskonkurranse om en spesialisert tjeneste, kommer det bare inn ett tilbud. Tilbyderen viser seg å være et firma som eies av to ansatte i kommunen.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hvordan skal innkjøpsavdelingen forholde seg til det videre arbeidet med tildeling av kontrakt?
- 4 Kunne tilsvarende ha skjedd i kommunen hvor du jobber?

13 Å møte seg selv i døra

BESKRIVELSE

Kommunens varslingssekretariat har mottatt et varsel om mulig korrupsjon som kan involvere lederen i en kommunal virksomhet. Varslingssekretariatet har tre medlemmer: Jurist, HMS-rådgiver og en representant fra de tillitsvalgte. Den tillitsvalgte arbeider til daglig i virksomheten der varselet er fremsatt. Det har i lengre tid vært arbeidsmiljøutfordringer i den samme virksomheten, og HMS-rådgiveren har tidligere bistått lederen som det nå er varslet om.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hvordan bør habiliteten til HMS-rådgiveren og den tillitsvalgte vurderes når varslingssekretariatet skal undersøke innholdet i varselet?
- 4 Hvordan bør varselet under disse omstendighetene følges opp?

14 Superskolen gjør et ikke fullt så supert innkjøp

BESKRIVELSE

Rektor på Superskolen har tatt skolesjefens og utdanningsministerens bekymringer om frafall i skolen på alvor. En rekke tiltak er satt i verk og frafallet er sterkt redusert. Et spesielt populært tiltak har vært å jobbe med elevavis og designe skolens logo. Elevene er stolte av skolen sin.

Rektor på Superskolen får beskjed fra skolesjefen om at utdanningsministeren vil besøke skolen for å studere den vellykkede innsatsens mot frafall. Det haster med å få trykket opp siste versjon av skoleavisen og logoseilene som ledd i å vise frem skolens flotte arbeid for statsråden. Inspektøren tar kontakt med innkjøpsansvarlig ved skolen. Leverandøren som kommunen har rammeavtale med for grafisk trykk, kan ta seg godt betalt for et hasteoppdrag. Dette hasteoppdraget vil koste kr. 70.000, mot ordinær pris kr. 40.000.

Inspektøren ser at dette er dårlig ressursutnyttelse. Skolen ligger an til et merforbruk og kr. 30.000 kan komme godt

med til andre formål. Tidligere var inspektøren styremedlem og medeier i en konkurrerende grafisk bedrift der svogeren er daglig leder. Inspektøren vet at svogeren tidvis har slitt med å få oppdrag, etter et kritisk bokettersyn som ble omtalt i en notis i lokalpressen.

Inspektøren kontakter svogeren, forklarer situasjonen og spør om bedriften har kapasitet til en rask produksjon til en hyggelig pris. Svaret er positivt og de avtaler muntlig at jobben skal gjøres for kr. 40.000.

Leverandøren finnes ikke i kommunens leverandørregister. Regnskapsavdelingen følger vanlig prosedyre ved opprettelse av ny leverandør og sjekker at firmaet er registrert i Brønnøysund og i merverdiavgiftsregisteret. De tar en titt på hvem som er daglig leder og styresammensetningen for å se om de drar kjensel på noen navn. Alt ser ut til å være i skjønneste orden og kontrakten blir inngått.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hvilke deler av anskaffelsesrutinene er brutt i denne prosessen?
- 4 Hva burde inspektøren ha gjort da han oppdaget at leverandøren innenfor rammeavtalen kunne fakturere høyere pris for hasteoppdraget?
- 5 Hva bør rektor gjøre når han får vite at det er inspektørens svoger, uten rammeavtale, som har utført oppdraget?

15 Et uvanlig forslag

BESKRIVELSE

Du er leder på en sykehjemsavdeling. Flere av de ansatte har ønsket større stillingsbrøk, men det har du ikke hatt mulighet til å imøtekomme. En av dine ansatte tilbyr deg kr. 10.000 for at du skal gi flere vakter og større stillingsbrøk.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hvilken respons bør du som arbeidsgiver gi til den ansatte – irrettesettelse, suspensjon/oppsigelse, politianmeldelse for forsøk på korrupsjon, annet?

16 Ekstratilbud i anbudsprosessen

BESKRIVELSE

Du er ansvarlig for innkjøp av IT-utstyr til kommunen og har lyst ut en anbudskonkurranse om rammeavtale for levering av PCer til hele kommunen. Én av leverandørene har i selve tilbudet opplyst at de vil gi en gave på kr. 250.000 til kommunen i anledning kommunens 100-årsjubileum.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hvordan bør du forholde deg til opplysningen om jubileumsgave?
- 4 Kunne lignende situasjoner funnet sted i din virksomhet?

17 Utålmodig utbygger

BESKRIVELSE

En utbygger tar kontakt med saksbehandleren i byggesaksavdelingen for å få fortlgang i saksbehandlingen. Han tilbyr saksbehandleren å få låne et feriehus i Spania gratis i to uker dersom saken kan bli ferdigbehandlet innen sommeren.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hva bør saksbehandleren gjøre?
- 4 Hva bør kommunen gjøre?
- 5 Kunne noe tilsvarende ha skjedd i din virksomhet?

18 Tillatelse og tilgivelse

BESKRIVELSE

En tidligere lokalpolitiker i en kystkommune søker om tillatelse til å rive den gamle hytta si i sjøkanten innenfor 100-metersbeltet for å sette opp en ny samme sted. Gamlehytta hadde ikke vei fram. Planutvalget innvilger rivningstillatelse og gir tillatelse til å bygge en ny og vesentlig større hytte.

Den tidligere politikerens tilhører flertallspartiet som har styrt kommunen gjennom flere tiår og har venner i både kommunens folkevalgte organer og i administrasjonen. Han har også styreverv i et kommunalt foretak.

Når hytteprosjektet er ferdigstilt, oppdager naboene at det i tillegg til hytta er gjennomført flere tiltak som det ikke er

søkt om tillatelse til. Det er blant annet anlagt vei til hytta, delvis over et regulert landbruksområde, og en biloppstillingsplass nede ved sjøen. Deler av veien går også over naboens grunn.

Naboene tar derfor opp forholdene med kommunen og klager på at det er gjennomført tiltak uten søknad og at veien delvis går over deres grunn. Planutvalget innvilger så dispensasjoner for de utførte tiltakene etter at de er utført. Veien går imidlertid fortsatt over naboens grunn og blir ikke flyttet før flere år senere, etter at naboene gjennom søksmål krever at den flyttes og fylkesmannen gir kommunen pålegg om at veien må reguleres inn et annet sted.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?**
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?**
- 3 Hva i denne saken aktualiserer spørsmålet om habilitet?**
- 4 Hvordan burde kommunen ha reagert på veibyggingen over naboens grunn?**
- 5 Bør den tidligere politikerens fremgangsmåte ha konsekvenser for styrevervet i det kommunale foretaket?**

19 Gruppeleder og lobbyist

BESKRIVELSE

Kommunens planutvalg er på befaring i en byggesak for å vurdere en søknad om å bygge et leilighetsbygg i et etablert boligområde. Naboene til det foreslåtte leilighetsprosjektet er imot nybygget som de mener vil forringe egne bokvaliteter.

En av naboene er gruppeleder for et av partiene i kommunestyret. Gruppelederen fører ordet på vegne av naboene under planutvalgets befaring og argumenterer sterkt imot prosjektet. Han er ikke selv medlem av planutvalget, men partifellene – som er vurdert å være habile – stemmer imot prosjektet når det behandles i utvalget.

Leilighetsprosjektet godkjennes med et knapt flertall i planutvalget og skal nå legges ut på høring før det endelig skal opp til behandling i kommunestyret.

Etter planutvalgets befaring og behandling har det oppstått debatt om relasjonen mellom gruppelederen og hans partifeller i planutvalget. Partifellene i planutvalget har varslet at de vil be om en ny habilitetsvurdering når saken skal behandles i kommunestyret.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hvordan kan en situasjon som beskrevet her best håndteres? Er det for eksempel noe gruppelederen burde ha gjort annerledes?
- 4 I hvilke situasjoner kan forholdet mellom en gruppeleder og medlemmer i et politisk utvalg med samme partitilhørighet vurderes som et «særegent forhold som er egnet til å svekke tilliten til disses upartiskhet», jfr forvaltningslovens bestemmelser om habilitet?

20 Varsel om folkevalgt i etisk gråson

BESKRIVELSE

Kommunestyret har tidligere vedtatt etiske retningslinjer som skal gjelde både for ansatte og folkevalgte. Formannskapssekretæren i kommunen mottar et varsel fra en kommuneansatt som mener at en av de folkevalgte har opptrådt i strid med de etiske retningslinjene. Under en innbyggerhøring om ulike alternativer for ny riksvegtrasé gjennom kommunen arrangert av Statens vegvesen, skal den folkevalgte ha deltatt svært aktivt som pådriver for ett av alternativene, og fått innbyggermøtet med seg i en klar

anbefaling overfor Vegvesenet. Varsleren mener at den folkevalgte har utnyttet sin autoritet som lokalpolitiker til å påvirke innbyggermøtet slik at det gikk inn for et trasévalg som var i hans egeninteresse som privatperson. Resultatet av innbyggerhøringen skal inngå som ett av flere premisser for Vegvesenets endelige forslag til trasévalg og regulering overfor kommunen som til slutt skal endelig vedtas av kommunestyret.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hva kan eventuelt være problematisk i at en folkevalgt gjennom et innbyggermøte påvirker premissene i en sak som senere skal behandles i kommunestyret der den folkevalgte selv er medlem?
- 4 Hvordan bør formannskapssekretæren håndtere varselet?

21 Kommunen i dobbeltrolle

BESKRIVELSE

Sammen med åtte andre kommuner eier Kystvær kommune det interkommunale selskapet Miljø IKS som sørger for vann, avløp og renovasjon i eierkommunene. Miljø IKS ønsker å være fremtidsrettet og vil legge til rette for at eierkommunene gir sitt bidrag til miljø- og klimaarbeidet. Anlegget vil være en stor investering for Miljø IKS og det ventes betydelige inntekter når anlegget er i drift. Det er også knyttet stor miljøpolitisk prestisje til å realisere et slikt innovativt miljøanlegg. Planene høster støtte fra miljøvernorganisasjoner, og statlige myndigheter varsler økonomisk støtte.

Miljø IKS fremmer forslag til reguleringsplan overfor Kystvær kommune om å etablere biogassanlegget i et næringsområde der de allerede driver et renseanlegg.

Dersom kommunen godkjenner områdereguleringen, kan Miljø IKS senere søke om byggetillatelse uten at kommunen må stille krav om detaljregulering.

Ordføreren i Kystvær er styremedlem i Miljø IKS. Under kommunestyrets behandling av planforslaget fra Miljø IKS, deltar hun i behandlingen av planforslaget, både som aktiv tilhenger av forslaget under diskusjonen og i voteringen i kommunestyret. Planen blir vedtatt av kommunestyret. I ettertid blir det reist en rekke kritiske spørsmål og innvendinger til planen og prosessen, særlig fra berørte naboer til anlegget. De hevder at beslutningsgrunnlaget som kommunestyret ble forelagt var mangelfullt, for eksempel når det gjelder krav i lovverket knyttet til naturmangfold og støy.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?**
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?**
- 3 Hvilke habilitetsvurderinger burde vært reist i forbindelse med kommunestyrets behandling av områdeplanen?**
- 4 På hvilken måte kan kommunen som eier av Miljø IKS ha gitt fordeler til seg selv ved å vedta planforslaget?**
- 5 Hvordan kan kommuner ivareta sine lovpålagte myndighetsoppgaver i plan- og miljø saker overfor selskaper den selv er medeier i?**

22 Kundekontakt og anskaffelser

BESKRIVELSE

Kommunen har utlyst en anskaffelse på medisinsk-teknisk utstyr til institusjonene innenfor pleie- og omsorgstjenesten. Innkjøpsavdelingen er ansvarlig for prosessen. Lederne ved kommunens bo- og omsorgssentre har bistått innkjøpsavdelingen i å spesifisere konkurransegrunnlaget. Under innkjøpsavdelingens evaluering av tilbudene kommer det fram at flere av enhetslederne i pleie- og omsorgstjenesten har vært invitert til besøk hos en av leverandørene. Den siste kvelden ble avsluttet med middag som ble bekostet av leverandøren.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hvilke konsekvenser bør informasjonen om enhetsledernes middag hos en av leverandørene ha for innkjøpsavdelingens videre arbeid med å velge leverandør og å tildele kontrakt?
- 4 Hvilken praksis er det i deres kommune for å unngå eller avdekke situasjoner som denne?

23 To hatter

BESKRIVELSE

Som tidligere bygningsingeniør i et stort konsulentfirma i Oslo har Harald Johansen lang erfaring med store og kompliserte byggeprosjekter. For fem år siden valgte han å flytte tilbake til hjemkommunen Lillevik og etablerte et enkeltpersonforetak. Han tar blant annet oppdrag for byggherrer i kommunen, noe som også omfatter byggesøknader og reguleringsaker overfor Lillevik kommune. Etter hvert fikk Johansen flere oppdrag enn han kunne håndtere alene, så han har opprettet et aksjeselskap og utvidet virksomheten med å ansette en arkitekt og en ingeniør. Aksjene i firmaet eies av Johansen og hans nære

familie. Hans ektefelle er styreleder og han er selv daglig leder.

Avdeling for plan og bygg i Lillevik kommune har lenge hatt utilstrekkelig saksbehandlerkapasitet og har slitt med å rekruttere byggfaglig saksbehandlerkompetanse. Kommunen gir Johansen tilbud om deltidsansettelse for hovedsakelig å arbeide med behandling av byggesøknader. Johansen synes dette er interessant. Han har nå god kapasitet i firmaet sitt, men ønsker også å fortsette å jobbe der ved siden av deltidsstillingen i kommunen.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hvilke vurderinger bør Johansen gjøre og hvilke forholdsregler bør han ta før han aksepterer tilbudet?
- 4 Hvilke vurderinger må kommunen gjøre og hvilke forholdsregler må den ta før Johansen ansettes?
- 5 Kan og bør Lillevik kommune ansette Johansen som byggesaksbehandler på deltid?

24 Samfunnets støtte

BESKRIVELSE

Fryd Industri AS, hvor direktør Fredrik Fryd eier aksjemajoriteten, er Bygdeby kommunes mest vellykkede næringsvirksomhet. Direktør Fryd er 75 år og har i lengre tid deltatt i den offentlige debatten om hvordan kommunen behandler sine eldre innbyggere. Han er spesielt kritisk til sykehjemmets bygningsmessige forfatning og at alle beboerne bor på dobbeltrom.

Kommunestyret i Bygdeby kommune vil bygge et nytt eldresenter og sykehjem. Ambisjonene er store, men det er også de økonomiske utfordringene. Ordføreren forteller på forsiden av lokalavisen at han planlegger å bygge landets mest moderne sykehjem når kommuneøkonomien tillater det. Investeringen vil være på 400 millioner kroner. Kommunen er på ROBEK-listen og kan ikke ta opp nye lån uten statlig godkjenning.

Fryd Industri tilbyr kommunen å bidra til det nye eldresenteret og sykehjemmet med et tilskudd på 40 millioner kroner. Direktør Fryd sier at bedriften gjerne vil yte noe tilbake til lokalsamfunnet. Supplert med gunstige stats-tilskudd fører bidraget til at kommunens andel holdes innenfor akseptable økonomiske rammer og finansierings-

planen godkjennes av fylkesmannen.

Når kommunen konkretiserer planene for eldresenteret og sykehjemmet, engasjerer direktør Fryd seg i tekniske og prinsipielle spørsmål om utforming og driftsopplegg. Han har klare oppfatninger om hva som bør kjennetegne et godt tilbud for pleietrengende og stiller seg kritisk til kommunens planer. Blant annet ønsker han at det skal planlegges for større rom, noe som vil medføre færre boenheter. Han ønsker ikke å bidra til det han oppfatter som ufornuftige løsninger og varsler at han kan komme til å trekke tilbake finansieringsbidraget. Ordføreren og kommunedirektøren går i forhandlinger med direktør Fryd. De frykter at finansieringspakken skal rakne og vil finne fram til løsninger som direktør Fryd kan være med på.

Formannskapet og kommunestyret blir forelagt forhandlingsresultatet som skaper lokalpolitisk strid. Noen av de folkevalgte mener kommunen bør være imøtekommende overfor synspunktene fra direktør Fryd. Andre tar avstand fra det de oppfatter som utilbørlig innblanding i kommunens planer og prioriteringer.

OPPGAVER

- 1 Hvilke bestemmelser, verdier eller prinsipper i kommunens etiske retningslinjer eller antikorrupsjonsprogram settes i spill her?
- 2 Hvilke aktører er involvert og berørt i denne situasjonen?
- 3 Hva er problemene med direktør Fryds framgangsmåte?
- 4 Hvilke betenkeligheter bør kommunen ha med å ta imot bidraget?
- 5 Hva burde direktør Fryd ha klargjort da han tilbød bidraget til kommunen?
- 6 Hva burde kommunen ha klargjort før den aksepterte bidraget?
- 7 Hvordan bør ordføreren og kommunedirektøren håndtere situasjonen når direktør Fryd varsler at han vil trekke tilbake bidraget?

KS står for kommunesektorens organisasjon. Alle norske kommuner og fylkeskommuner er medlemmer i KS. KS arbeider for en effektiv og selvstendig kommunesektor som ivaretar innbyggernes behov.

Transparency International (TI) er den globale sivilsamfunnsorganisasjonen som står i spissen for kampen mot korrupsjon. TI Norge er en av rundt 100 akkrediterte avdelinger over hele verden. TI sprer kunnskap om skadevirkningene av korrupsjon og samarbeider med myndigheter, næringsliv og sivilsamfunn om å utvikle og iverksette effektive tiltak for å bekjempe korrupsjon.

KS

Postadresse: Postboks 1378 Vika, 0114 Oslo
Besøksadresse: Haakon VII's gt. 9, 0161 Oslo
Telefon: 24 13 26 00
ks@ks.no
www.ks.no

Transparency International Norge

Kontoradresse: Kristian Augusts gate 14, Oslo
Postadresse: Postboks 582 Sentrum, 0106 Oslo
www.transparency.no

Opphavsrett: KS og Transparency International Norge
ISBN: 978-82-93100-52-2
Grafisk design: Nano Design
Illustrasjoner: Cathrine Finnema
Utgitt: 2020

Denne trykksaken kan lastes ned fra Transparency International Norges hjemmeside: www.transparency.no og på KS' hjemmeside www.ks.no